

---

## 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI: 10.35774/app2021.02.077  
УДК 342.95: 342.8

**Євгенія Дуліба,**

доктор юридичних наук, доцент,  
ПВНЗ «Міжнародний економіко-  
гуманітарний університет імені академіка  
Степана Дем'ячука»  
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

**Сергій Книш,**

доктор юридичних наук, завідувач кафедри  
конституційного, адміністративного та  
міжнародного права Волинського  
національного університету  
імені Лесі Українки  
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0717-1430>

**Олексій Ховпун**

доктор юридичних наук, доцент,  
завідувач кафедри кримінального права,  
процесу та криміналістики  
Академії праці, соціальних відносин і туризму  
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5753-966X>

### ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ НАРОДНОГО ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ ТА ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

*Розглянуто особливості адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення. Окреслено сучасний стан виявлення адміністративних*

---

© Євгенія Дуліба, Сергій Книш, Олексій Ховпун, 2021

правопорушень та притягнення до адміністративної відповідальності на прикладі місцевих виборів у 2020 р. Запропоновано шляхи удосконалення адміністративної відповідальності за порушення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення, зокрема: внесення змін до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою посилення відповідальності у вигляді збільшення розміру штрафу за вчинення правопорушень, що посягають на встановлений порядок здійснення народного волевиявлення та його забезпечення; підвищення професіоналізму серед уповноважених осіб, що наділені правом складати протоколи про адміністративне правопорушення; орієнтування суддів здійснювати правосуддя відповідно до чинного законодавства України.

**Ключові слова:** адміністративне правопорушення, адміністративна відповідальність, протокол про адміністративне правопорушення, здійснення народного волевиявлення.

*Duliba E., Knysh S., Khovpun O.*

**Особенности административной ответственности за нарушение осуществления народного волеизъявления и установленного порядка его обеспечения и пути ее совершенствования**

В статье рассмотрены особенности административной ответственности за нарушение осуществления народного волеизъявления и установленный порядок его обеспечения. Определены современное состояние выявления административных правонарушений и привлечения к административной ответственности на примере местных выборов 2020 года. Предложены пути совершенствования административной ответственности за нарушение осуществления народного волеизъявления и установленный порядок его обеспечения, в частности: внесение изменений в действующий Кодекс Украины об административных правонарушениях с целью усиления ответственности в виде увеличения размера штрафа за совершение правонарушений, посягающих на установленный порядок осуществления народного волеизъявления и его обеспечения; повышение профессионализма среди уполномоченных лиц, которые наделены правом составлять протоколы об административном правонарушении; ориентирования судей осуществлять правосудие в соответствии с действующим законодательством Украины.

**Ключевые слова:** административное правонарушение, административная ответственность, протокол об административном правонарушении, осуществление народного волеизъявления.

*Duliba Ye., Knysh S., Khovpun O.*

**The peculiarities of administrative liability for violation of the implementation of the people's will and the established procedure for its provision and ways of its improvement.**

The article deals with the peculiarities of administrative liability for violation of the implementation of the people's will and the established procedure for its provision.

The current status of the identification of administrative offences and the imposition of administrative liability on the example of local elections in 2020 is outlined. It is noted that there are currently negative trends in Ukraine concerning the imposition of administrative liability for the implementation of the people's will and the established procedure for its provision, as evidenced by the judicial practice of local and appellate courts in cases related to local elections in 2020.

Ways to improve administrative liability for violation of the implementation of the people's will and the established procedure for its provision are proposed, in particular: the amendment of the current Code of Administrative Offences of Ukraine to increase liability in the form of an increase in fines for offences against the implementation of the people's will and the established procedure for its provision; the increase of professionalism among the authorized officials who have the right to draw up protocols on administrative offences; orientation of judges to administer justice following the current legislation of Ukraine.

**Keywords:** administrative offence, administrative liability, protocol on administrative offence, the implementation of the people's will and the established procedure for its provision.

**Постановка проблеми.** Одним із завдань держави є дотримання та захист прав і свобод людини й громадянина, розвиток та вдосконалення демократичних інститутів народного волевиявлення, процедур їх реалізації відповідно до загальноєвропейських принципів і норм міжнародного права.

Питання адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення є одним із гарантій реалізації виборчих прав громадян і проведення демократичних виборів. Після прийняття Виборчого кодексу України актуальності набуло удосконалення адміністративної відповідальності за порушення виборчих прав людини та виборчого процесу, оскільки сьогодні адміністративна відповідальність як найважливіший інструмент реагування на адміністративні правопорушення не виконує повною мірою властиві їй завдання, призводить до зниження ефективності її застосування.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** В Україні чимало вчених досліджували окремі аспекти адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення (праці П. Р. Сеника «Адміністративно-правовий захист учасників виборів і референдумів в Україні» (2015) [1]; П. О. Шорського «Адміністративно-правовий механізм забезпечення виборчих прав громадян України» (2018) [2], Ю. В. Іщенко «Захист права народу на волевиявлення: адміністративно-деліктний аспект» (2019) [3]). Однак у зв'язку із проведенням виборчої реформи та прийняттям Виборчого кодексу України сьогодні потрібно додатково розглянути особливості адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення.

**Мета статті** – розглянути особливості адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення, виявити недоліки на прикладі місцевих виборів 2020 р., визначити перспективи удосконалення.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Вибори є одним із політичних і правових інструментів стабільного громадянського суспільства та стійкого розвитку держави, одним із вищих безпосередніх виявлень влади і волі народу, основою органів державної влади та місцевого самоврядування, інших органів народного (національного) представництва, які обираються, виборних посадових осіб [4].

З 01 січня 2020 р. в Україні набув чинності Виборчий кодекс України, який визначає гарантії права громадян на участь у виборах, регулює підготовку та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів обласних, районних, селищних, міських, районних у містах рад, сільських, селищних, міських голів. Відповідно до ст. 19 Виборчого кодексу України «виборчі прав громадян України захищаються законом...» і «...за порушення виборчих прав громадян винні особи несуть відповідальність у порядку, встановленому законом...» [5]. Одним із таких видів відповідальності є адміністративна відповідальність.

Адміністративна відповідальність є сукупністю адміністративних правовідносин, що виникають із застосуванням уповноваженими органами та посадовими особами, передбачених нормами адміністративного права адміністративних стягнень до осіб, що вчинили адміністративне правопорушення [6, с. 430–431], специфічною формою негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних виявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед уповноваженим державним органом за свої неправомірні дії та понести за це адміністративну відповідальність в установлених законом формах і порядку [7, с. 7].

У главі 15-А Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) міститься 18 статей зі складом адміністративних правопорушень за порушення волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення, за які передбачена адміністративна відповідальність [8].

На основі проведеного аналізу вказаних статей виокремимо особливості адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення, зокрема:

1) адміністративні правопорушення, передбачені в главі 15-А КУпАП можна поділити на 4 основні групи: адміністративні правопорушення, що пов'язані з реєстрацією виборців (ст. 212<sup>7</sup>-212<sup>8</sup> КУпАП); адміністративні правопорушення, що пов'язані з передвиборчою агітацією (ст. 212<sup>9</sup>-212<sup>15</sup> КУпАП); адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок роботи виборчих комісій (ст. 212<sup>16</sup>-212<sup>21</sup> КУпАП); адміністративні правопорушення, що впливають на результати виборів (ст. 212<sup>22</sup>- 212<sup>24</sup> КУпАП) [8];

2) більшість диспозиції статей є дуже об'ємними, а тому кожна диспозиція може мати додаткові специфічні умови залежно від напряму реалізації виборчих прав, під час якого було здійснено протиправне діяння [2, с. 123]. Наприклад, об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, згідно зі ст. 212<sup>9</sup> КУпАП, передбачає вчинення одного з таких протиправних діянь, як: порушення передбаченого законом порядку передвиборної агітації; порушення агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням друкованих, електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації; надання переваги в інформаційних телерадіопередачах чи друкованих засобах масової інформації, в продукції інформаційного агентства будь-якому кандидату, політичній партії (блоку), їхнім передвиборним програмам власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації, інформаційних агентств; порушення заборони протягом визначеного законом часу у будь-якій формі коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми відповідного кандидата, політичної партії (блоку), давати будь-яку інформацію щодо цього кандидата, цієї політичної партії (блоку) власниками,

посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації, інформаційних агентств; супроводження офіційних повідомлень у період виборчого процесу коментарями, що мають агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписами, кінозйомками, фотоілюстраціями про дії посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування як кандидатів у депутати та на посади сільських, селищних, міських голів [8].

3) наявність різних суб'єктів, наділених правом складати протоколи про адміністративне правопорушення. Відповідно до ст. 255 КУпАП правом складати протоколи про вчинення адміністративного правопорушення наділені: 1) уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції за протиправні діяння, передбачені статтями 212<sup>-7</sup>, 212<sup>-8</sup>, 212<sup>-10</sup>, 212<sup>-12</sup>, 212<sup>-13</sup>, 212<sup>-14</sup>, 212<sup>-19</sup>, 212<sup>-20</sup>, 212<sup>-22</sup>–212<sup>-24</sup> КУпАП; 2) уповноважені на те посадові особи Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, її представники в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі за протиправні діяння, передбачені ст. 212<sup>-9</sup> КУпАП (в частині порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму, порядку участі в інформаційному забезпеченні виборів з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації); ст. 212<sup>-11</sup> КУпАП (у частині ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної щодо суб'єкта виборчого процесу електронним (аудіовізуальним) засобом масової інформації); 3) уповноважені на те посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах за протиправні діяння, передбачені ст. 212<sup>-9</sup> КУпАП (в частині порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму, порядку участі в інформаційному забезпеченні виборів з використанням друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств), ст. 212<sup>-11</sup> КУпАП (у частині ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної щодо суб'єкта виборчого процесу друкованим засобом масової інформації чи інформаційним агентством); 4) уповноважені на те посадові особи Національного агентства з питань запобігання корупції за протиправні правопорушення, передбачені 212<sup>-15</sup> та 212<sup>-21</sup> КУпАП; 5) голова, заступник голови, секретар, інші члени виборчої комісії, комісії з референдуму за протиправні діяння, передбачені статтями 212<sup>-7</sup>, 212<sup>-9</sup>, 212<sup>-11</sup>–212<sup>-20</sup>, 212<sup>-22</sup>–212<sup>-24</sup> КУпАП; 6) кандидати, уповноважені особи, офіційні спостерігачі за протиправні діяння, передбачені ст. 212<sup>-16</sup>–212<sup>-18</sup>, 212<sup>-20</sup>, 212<sup>-22</sup>–212<sup>-24</sup> [8].

4) до осіб, які вчинили правопорушення, передбачені ст. 212<sup>-7</sup>–212<sup>-24</sup> КУпАП не може бути застосовано адміністративне затримання;

5) справи про адміністративні правопорушення за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення, передбачені ст. 212<sup>-7</sup>–212<sup>-24</sup> розглядають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

На жаль, сьогодні в Україні сформувалися негативні тенденції щодо притягнення до адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення. Аналіз судової практики притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення під час місцевих виборів у 2020 р. свідчить, що цьому сприяють різні фактори.

По-перше, право складати протоколи за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого однією зі статей глави 15-А КУпАП, наділені різні уповноважені на те особи, які на практиці не завжди вміють правильно кваліфікувати порушення, чітко виписати фабулу із зазначенням, які саме нормативно-правові акти були порушені, правильно заповнити бланк протоколу про адміністративне правопорушення, якісно зібрати докази щодо виявленого факту порушення. Наприклад, до Харківського районного суду Харківської області надійшли матеріали Липецького відділення поліції Харківського відділу поліції ГУНП в Харківській області про притягнення особи до відповідальності за ст. 212<sup>-13</sup> КУпАП, однак у протоколі про адміністративне правопорушення не зазначено частину ст. 212<sup>-13</sup> КУпАП інкримінованого особі правопорушення [9]; до Деснянського районного суду м. Києва надійшли матеріали з Деснянського управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві, в яких неправильно кваліфіковано правопорушення, не додано докази, що унеможливило суд з'ясувати в діях особи склад правопорушення та суть цього правопорушення [10]. В результаті цього відповідно до звіту про розгляд місцевими та апеляційними судами справ, пов'язаних з місцевими виборами у 2020 р. (25 жовтня 2020 р.) з 914 складених протоколів про адміністративні правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановленого порядку його забезпечення, що надійшли до судів, розглянуто лише 517, з яких: 276 проваджень закрито (в 103 провадженнях особу звільнено від адміністративної відповідальності у зв'язку з малознач-

ністю правопорушення, 165 проваджень закрито у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення, щодо 4 проваджень закінчився термін притягнення до адміністративної відповідальності), по 239 провадженнях особу притягнуто до адміністративної відповідальності [11].

По-друге, незважаючи на те, що чинним КУпАП чітко встановлено вимоги до змісту протоколу про адміністративне правопорушення, а в окремих органах публічної влади видаються додатково інструкції про оформлення матеріалів, на практиці протоколи про вчинення адміністративного правопорушення містять різноманітні помилки. Наприклад, у пп. 6 і 7 Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженій наказом МВС України від 06.11.2015 № 1386, передбачено, що «усі реквізити протоколу про адміністративне правопорушення заповнюються чорнилом чорного або синього кольору, розбірливим почерком, державною мовою», «не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне правопорушення, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне правопорушення підписано особою, стосовно якої його складено» [12]. Втім, судова практика свідчить, що є багато випадків, коли до суду направляються протоколи про вчинення адміністративних правопорушень з такими помилками. Наприклад, до Васильківського міськрайонного суду Київської області надійшли матеріали Васильківського відділу поліції ГУ НП у Київській області про притягнення особи до адміністративної відповідальності, в яких протокол про адміністративне правопорушення складений таким почерком, що не дає змогу сприйняти, прочитати і зрозуміти зміст протоколу та викладені у ньому відомості [13].

По-третє, у судовій практиці поширені випадки повернення матеріалів справи на доопрацювання для належного їх оформлення у зв'язку з неправильною кваліфікацією порушення, неправильним оформлення протоколу про адміністративне правопорушення тощо. Відповідно до ст. 284 КУпАП у справах про адміністративне правопорушення суд може винести одну з таких постанов: про накладення адміністративного стягнення, про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24<sup>1</sup> КУпАП, про закриття справи. Отже, КУпАП не передбачає права суду винести постанову щодо доопрацювання матеріалів чи повернення матеріалів для виправлення недоліків. Крім того, протокол про адміністративне правопорушення підписує особа, яка притягається до адміністративної відповідальності (ч. 2 ст. 256 КУпАП), вона має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу (ч. 3 ст. 256 КУпАП) [8], а тому внесення будь-яких змін до протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, який особа уже підписала і отримала другий екземпляр без відома особи, що притягається до відповідальності, є порушенням норм чинного законодавства і, таким чином, суд сам пропагує ці порушення прав особи, що притягається до адміністративної відповідальності.

По-четверте, адміністративне стягнення є мірою адміністративної відповідальності, що має на меті виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі дотримання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. За вчинення адміністративних правопорушень, передбачених ст. 212<sup>7</sup>–212<sup>24</sup> КУпАП суд має право накласти адміністративне стягнення у вигляді штрафу (від п'яти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, залежно від складу правопорушення та кваліфікаційних ознак, тобто від 51 грн до 6800 грн). Аналіз судової практики притягнення до відповідальності свідчить про те, що здебільшого суди застосовують мінімальний розмір санкції, що становить 51 грн. Це не сприяє досягненню мети виховання, а також не запобігає вчиненню нових правопорушень. Так, Хотинський районний суд Чернівецької області, розглянувши матеріали Хотинського ВП Кельменецького ВП ГУНП в Чернівецькій області про притягнення до адміністративної відповідальності особи за ст. 212<sup>13</sup> ч. 2, ст. 212<sup>13</sup> ч. 2, ст. 212<sup>13</sup> ч. 2, ст. 212<sup>13</sup> ч. 2, ст. 212<sup>13</sup> ч. 2, ст. 212<sup>13</sup> ч. 2 КУпАП, наклали адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі 85 грн [14]. У сукупності розглянутих матеріалів про притягнення до адміністративної відповідальності, пов'язаних з місцевими виборами у 2020 р., суди наклали адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму 108, 3 тис. грн, з яких 39, 4 тис. грн сплачено добровільно [11].

**Висновки.** З огляду на вищевказане необхідно удосконалити адміністративну відповідальність за порушення виборчого законодавства, адже вона може бути ефективним засобом боротьби з різними порушеннями під час виборів та референдумів, гарантією реалізації виборчих прав громадянина України тощо.

Вважаємо, що сьогодні важливо:

1) внести зміни до чинного КУпАП з метою посилення відповідальності у вигляді збільшення розміру штрафу за вчинення правопорушень, які посягають на встановлений порядок здійснення народного

волевиявлення та його забезпечення, що дасть змогу виховувати адміністративну відповідальність, зокрема особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, а також запобігати вчиненню нових правопорушень;

2) підвищення професіоналізму серед уповноважених осіб, які наділені правом складати протоколи про адміністративне правопорушення;

3) орієнтування суддів здійснювати правосуддя відповідно до чинного законодавства України.

Вбачається, що перспективний напрям дослідження у цій сфері — це запобігання правопорушенням, що посягають на встановлений порядок здійснення народного волевиявлення та його забезпечення.

### Список використаних джерел

1. Сенік П. Р. Адміністративно-правовий захист учасників виборів і референдумів в Україні : автореф. дис. ... к. ю. н. : 12.00.07. Львів, 2015. 22 с.
2. Шорський П. О. Адміністративно-правовий механізм забезпечення виборчих прав громадян в Україні : дисертація ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми : 2018. 267 с.
3. Іщенко Ю. В. Захист права народу на волевиявлення: адміністративно-деліктний аспект. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Юридичні науки*. 2019. Т. 4. С. 29–41.
4. Конвенція про стандарти демократичних виборів, виборчих прав і свобод у державах-учасницях Співдружності Незалежних Держав від 07.10.2002. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997\\_622#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_622#Text) (дата звернення: 18.05.2021).
5. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 19.05.2021).
6. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. у 2 т. : Т. 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Юридична думка, 2004. 584 с.
7. Гончарук С. Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України. Київ, 1995. 240 с.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/conv#Text> (дата звернення: 18.05.2021).
9. Постанова Харківського районного суду Харківської області від 22.10.2020 № 635/6862/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92375574> (дата звернення: 18.05.2021).
10. Постанова Деснянського районного суду м. Києва від 09.10.2020 № 754/13036/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92105751> (дата звернення: 20.05.2021).
11. Звіт про розгляд місцевими та апеляційними судами справ, пов'язаних з місцевими виборами у 2020 році (25 жовтня 2020 року) станом на 18 грудня 2020 року. URL: [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/2\\_VM\\_stanom\\_27\\_10\\_20](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/2_VM_stanom_27_10_20) (дата звернення: 16.05.2021).
12. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС України від 06.11.2015 № 1386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text> (дата звернення: 18.05.2021).
13. Постанова Васильківського міськрайонного суду Київської області від 21.10.2020 № 362/5334/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92396158> (дата звернення: 23.05.2021).
14. Постанова Хотинського районного суду Чернівецької області від 05.10.2020 № 724/1474/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91996492> (дата звернення: 19.05.2021).

### References

1. Senyk, P.R. (2015). *Administratyvno-pravovyi zakhyst uchasnykiv vyboriv i referendumiv v Ukraini* [Administrative and legal protection of participants in elections and referendums in Ukraine]: avtoref. dys. ... kandydata yurydychnykh nauk: 12.00.07. Lviv [in Ukrainian].
2. Shorskyi, P.O. (2018). *Administratyvno-pravovyi mekhanizm zabezpechennia vyborchyykh prav hromadian v Ukraini* [Administrative and legal Mechanism of Guaranteeing Electoral Rights of Ukrainian Citizens]: dysertatsiia ... kand. yuryd. Nauk: 12.00.07. Sumy: 2018 [in Ukrainian].
3. Ishchenko Yu. V. *Zakhyst prava narodu na volevyiavlennia: administratyvno-deliktnyi aspekt* [Protection of the right of the people to express their will: the administrative and tort aspect]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Kyievo-Mohylianska akademii»*. *Yurydychni nauky*. 2019. T. 4, 29-41 [in Ukrainian].
4. *Konventsiiia pro standarty demokratychnykh vyboriv, vyborchyykh prav i svobod u derzhavakh-uchasnytsiakh Spivdruzhnosti Nezaleznykh Derzhav vid 07.10.2002* [Convention on the Standards of Democratic Elections, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent States]. Retrieved from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997\\_622#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_622#Text) [in Ukrainian].

5. *Vyborchyi kodeks Ukrainy [Election Code of Ukraine]* vid 19.12.2019 № 396-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> [in Ukrainian].
6. *Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]* (2004). Akademichnyi kurs: pidruch. u dvokh tomakh: T. 1. Zahalna chastyna / red. kolehiia: V.B. Averianov (holova). Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
7. Honcharuk, S.T. (1995). *Administratyvna vidpovidalnist za Zakonodavstvom Ukrainy [Administrative liability under Ukrainian law]*. Kyiv [in Ukrainian].
8. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [The Code of Administrative Offences]* vid 07.12.1984 № 8073-Kh. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/conv#Text> [in Ukrainian].
9. *Postanova Kharkivskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti [Resolution of the Kharkiv District Court of the Kharkiv Region]* vid 22.10.2020 № 635/6862/20. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92375574> [in Ukrainian].
10. *Postanova Desnianskoho raionnoho sudu m. Kyieva [Resolution of the Desniansky District Court of Kyiv]* vid 09.10.2020 № 754/13036/20. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92105751> [in Ukrainian].
11. *Zvit pro rozghliad mistsevymy ta apeliatsiinymy sudamy sprav, poviazanykh z mistsevymy vyboramy u 2020 rotsi (25 zhovtnia 2020 roku) stanom na 18 hrudnia 2020 roku [Report on consideration by local and appellate courts of cases related to local elections in 2020 (October 25, 2020) as of December 18, 2020.]*. Retrieved from [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/2\\_VM\\_stanom\\_27\\_10\\_20](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/2_VM_stanom_27_10_20) [in Ukrainian].
12. *Instruktsiia z oformlennia materialiv pro administratyvni pravoporushennia v orhanakh politsii: nakaz MVS Ukrainy vid 06.11.2015 № 1386 [Instruction for registration of materials on administrative offences in the police: the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine from 06.11.2015 № 1386]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text> [in Ukrainian].
13. *Postanova Vasylkivskoho miskraionnoho sudu Kyivskoi oblasti [Resolution of the Vasylkiv City District Court of the Kyiv Region]* vid 21.10.2020 №362/5334/20. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92396158> [in Ukrainian].
14. *Khotynskoho raionnoho sudu Chernivetskoï oblasti [Resolution of the Khotyn District Court of Chernivtsi Region]* vid 05.10.2020 № 724/1474/20. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91996492> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.05.2021.